

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТВАРИННИЦЬКОЇ ГАЛУЗІ І ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Морозов В.І. старший викладач

(Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка)

В статті зроблений аналіз стану тваринницької галузі в Україні і Харківській області, зокрема поголів'я великої рогатої худоби, її продуктивності і шляхи покращення галузі.

Постановка проблеми. Головною економічною задачею, яка стоїть перед сільським господарством, є підвищення його ефективності на основі інтенсифікації і науково-технічного прогресу.

Для задоволення оптимальних проблем населення республіки в тваринницькій продукції забезпеченість на рік повинні становити: м'ясом – 80 кг, молоком – 400 кг, яйцем 285 шт у розрахунку на одиницю населення. Але аналіз становища тваринницької галузі дає підставу констатувати, що показники виробництва продуктів тваринництва не задовольняють сучасним вимогам [1, 2, 3].

В ході реформування сільськогосподарських підприємств, в дійсності відбулося або повна ліквідація великих тваринницьких комплексів, або їх розділення на дрібні, що супроводжувалось різким скороченням поголів'я худоби.

Метою статті є аналіз сучасного стану тваринницької галузі в Україні і в Харківській області з наведенням шляхів покращення цієї галузі.

Виклад основного матеріалу.

Починаючи з 1990 року сільське господарство в силу різних причин погіршується з усіх галузей у тому числі тваринницькій [1, 2, 3, 4].

В останній галузі таке становище характеризується в першу чергу зміненням поголів'я худоби.

В Україні поголів'я ВРХ у 1995 р становило 79,7% у порівнянні з 1990 р. У 2000 р це поголів'я становило 38,3% у порівнянні з 1990 р. В 2005 р цей показник становив 26,5%. Починаючи з цього року поголів'я цієї категорії худоби зменшувалось включно до 2011 р (до 18,0%), але більш повільно, ніж до цього періоду (табл. 1).

Поголів'я корів за аналізуючий період теж зменшувалось, але більш повільно ніж ВРХ. В 1995 р поголів'я корів у порівнянні з 1990р зменшилось на 7%, а в 2000 р зменшення становило біля 40%. З цього року і включно до 2011 р., корів зменшилося до 30%.

Зменшення поголів'я свиней в перший і другий періоди становило по 30%, а починаючи з 2000 р до 2011 р зменшення стабілізувалось і поголів'я знаходилось в межах 34-41,5%.

Таблиця 1 – Поголів'я великої рогатої худоби в Україні (на кінець року: тис. голів)

Роки	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Види тварин										
ВРХ	24613,4	19624,3	9423,7	6514,1	6175,4	5490,9	5079,0	4826,7	4494,0	4426,0
В тому числі корови	8378,2	7818,3	4948,3	3635,1	3346,7	3095,9	2856,3	2736,5	2631,0	2582,0
Свині	19426,9	13945,8	7652,3	7052,8	8055,0	7019,9	6526,0	7576,6	7960,0	7373,0
Вівці та кози	8418,7	5574,5	1875,0	1629,5	1617,2	1678,6	1726,9	1832,5	1732,0	1739,0
Птиці	246104,	16490,0	123722,0	161993,5	166531,0	169290,3	177555,9	191446,4	203800,0	200800,0

Поголів'я овець та кіз в перший та другий періоди становило відповідно 34 і 78%, а з 2000 р зменшення стабілізувалось і становило 21,0% у 2011 р.

Поголів'я птиці в перший період зменшилось до 67,0%, в другий – до 50%, а починаючи з 2000 р зменшення стабілізувалось і становило 82,0% у 2011 р.

Динаміка поголів'я худоби в Харківській області аналогічна в Україні (табл. 2) [5].

Щодо продуктивності худоби треба констатувати слідує (табл. 3).

В Україні з 1990 р основні показники тваринництва зменшувались.

Середній річний удій молока від однієї корови до 2000 р зменшився до 82,4%, а з 2003 р почався ріст цього показника (100,8%) до 143,5% у 2011 р.

Середній річний настриг вовни зменшувався до 2003 р (3,3 кг), а з цього року цей показник стабілізувався до 2010 р і знаходився в межах 3,4 – 3,6 кг.

Середня річна несучість курей-несучок зменшувалось до 99,5% (у 2000 р.), потім кожного року зростала і в 2011 р становила 286 шт.

Для пояснення динаміки показників проаналізуємо витрату кормів за дослідний період. Витрата кормів на одну умовну голову великої худоби в центнерах кормових одиниць зменшилась з 32,5 ц у 1990 р до 29,6 ц у 2000 р. Починаючи з 2000 р цей показник збільшився до 32,3 ц у 2009 р. А в 2010 р цей показник був зафіксований 30,8 ц.

Підсумовуючи можна констатувати, що поголів'я худоби за всі роки з 1990 р як в Україні, так і в Харківській області постійно зменшувалось (таблиці 1, 2). Аналіз таблиць показує, що цей період по чисельності худоби можна умовно розділити на такі періоди – перший з 1990 по 1995 р; другий – з 1995 по 2000 р; і третій – з 2000 по 2011 р.

Перший період характеризується більш повільним спадом поголів'я худоби, а другий період характеризується більш інтенсивним зменшенням поголів'я порівняно з першим періодом.

Третій період характеризується більш повільним спадом поголів'я, навіть можна констатувати стабілізацію динаміки поголів'я худоби.

Ці три етапи динаміки кількості поголів'я на наш погляд, мають такі пояснення.

Зміна поголів'я в перший період проходило в соціально-економічних умовах, які були пов'язані з розладом Радянського Союзу і початком становлення самостійної України. В цей період функціонували колгоспи і радгоспи, крупні тваринницькі комплекси, зменшились і деякі ще виробничі зв'язки між міністерствами, окремими галузями, підприємствами, застосовувались існуючі на той час різні технології виробництва продукції тваринництва, заготівлі кормів, наявності необхідної кормозбиральної техніки.

Більш інтенсивне зменшення поголів'я худоби у другому періоді можна пояснити тим, що в цей час тваринницька галузь, як і в цілому економіка України продовжували деградувати в Україні і в Харківській області в силу уже названих чинників.

Таблиця 2 – поголів'я великої рогатої худоби в Харківській області (на кінець року: тис. голів)

Види тварин	Роки									
	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ВРХ	1274,6	966,5	466,2	279,8	251,5	213,8	198,9	192,0	195,0	197,0
В тому числі корови	415,0	392,6	217,3	134,6	121,0	110,2	101,5	98,6	101,0	99,0
Свині	1086,0	850,0	365,5	290,0	323,3	215,7	210,9	246,4	285,0	212,0
Вівці та кози	284,6	159,4	79,5	53,7	49,7	53,1	59,0	62,3	74,0	73,0
Птиці	15285,5	8500,0	6413,2	8281,1	8130,9	7419,9	8049,2	8411,6	10016,0	8997,0

Таблиця 3 – Продуктивність худоби і птиці в Україні

Підприємства	Роки											
	1990	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Господарства усіх категорій	Середній річний удій молока від однієї корови, кг											
	2863	2204	2359	2887	3185	3487	3652	3665	3793	4049	4082	4109
Господарства усіх категорій	Середній річний настриг вовни з однієї вівці, кг											
	3,4	2,9	3,0	3,3	3,4	3,5	3,6	3,6	3,5	3,6	3,4	2,2
Сільськогосподарські підприємства	Середня річна несучість курей-несучок, шт.											
	214	171	213	254	271	274	71	275	278	280	281	286
Господарства усіх категорій	Витрата кормів худобі та птиці на одну умовну голову великої худоби (ц. корм. од., %)											
	32,5	30,3	29,6	30,5	32,1	32,4	32,8	31,9	32,2	32,3	30,8	
Господарства усіх категорій	Витрата усього кормів, млн. т.											
	103,6	71,0	42,3	40,5	38,5	37,5	38,3	36,0	34,6	34,8	33,9	
Господарства усіх категорій	У тому числі концентрованих											
	35,5	22,3	12,0	12,5	12,1	12,9	13,8	13,6	13,2	14,7	14,8	

До характеристик умов динаміки поголів'я в перших двох періодах слід додати організаційно-економічну і технологічну дисципліни, які визвані процесом становлення самостійної держави и пов'язаного з цим зникненням, удосконаленням і появою нових виробничих відносин.

Повільне зменшення поголів'я і деяка стабілізація його в третьому періоді, на наш погляд, в першу чергу пояснюється виходом Указу Президента в 1999 р і пов'язаного з ним початком налагодження виробничих зв'язків і виробництва тваринницької продукції як в окремих господарствах, так і в цілому у тваринницькій галузі області і України. На жаль і в 2005 і в 2010 роках поставлені задачі щодо поголів'я і заготівлі кормів.

Збільшення заготівлі кормів перш за все пов'язане з покращенням забезпеченості технікою і перш за все кормозбиральною [6].

Кормовиробництво – важлива галузь сільського господарства, науково-технічний рівень якої не тільки визначає стан тваринництва, але і суттєво впливає на ефективність рослинництва, збереження родючості ґрунтів і навколишнього середовища.

Створення стійкої збалансованої кормової бази для сільськогосподарських тварин і птиці є однією з умов, яка забезпечує перехід кормовиробництва на промислову основу [7].

Загалом кризові явища у тваринництві спричинені такими факторами: нерегульованість економічних відносин у народногосподарському комплексі, низький рівень господарювання, нехтування технологічними вимогами, науково обґрунтованими ресурсозберігаючими технологіями, відсутність об'єктивного економічного аналізу виробничої діяльності, на основі якого приймаються ефективні управлінські та технологічні рішення, не достатня селекційно-племінна робота та годівля тварин, відсутність коштів в необхідній кількості.

В цих умовах, при гострому дефіциті власних джерел фінансування особливу увагу слід приділити залученню іноземного капіталу [8].

Формування ринкових умов господарювання в аграрному секторі взагалі і в тваринницькій галузі зокрема за негативного впливу кризових явищ зумовлює потребу в пошуках можливостей зростання ефективності сільськогосподарського виробництва, в тому числі і в тваринництві.

Висновки. Для досягнення стабілізації, а в подальшому і збільшення поголів'я худоби необхідно здійснювати відновлення галузі на інвестиційно-інноваційній основі та забезпечення високого рівня інтенсивності виробництва.

Збільшення виробництва продукції тваринницької галузі неможливо без додаткових фінансових вкладень.

Отже іноземні інвестиції є важливим джерелом фінансування підприємств, передачі технологій та створення робочих місць, що активно сприяє економічному зростанню, підвищенню життєвого рівня. Тому створення сприятливих умов для залучення іноземного капіталу залишається важливою проблемою економічного розвитку.

Таким чином, ефективний розвиток тваринництва може бути успішним на підставі інтенсивних методів організації і технології галузі на підставі

зміцнення кормової бази, підвищення продуктивності праці, рентабельності і зміцненню економіки усєї галузі.

Список літератури

1. Статистичний збірник України. 2010 р.
2. Статистичний збірник. Регіони України. 2010 р.
3. Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області на період до 2011 р.: Монографія / Під ред. Є.П. Кушнарьова. – Х.: Вид. Дім «ІНЖЕК», 2004. – 448 с.
4. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін.; За ред. М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, .М. Федулова. – К.: ІНЦ ІАЕ. 2011. – 1008 с.
5. Морозов В.І. Економічний аналіз кількісного і якісного стану тваринництва і шляхи його покращення / Морозов В.І. // Вісник ХНАУ, № 7. – Харків, 2002. – С. 237-241.
6. Морозов В.І. Економічне обґрунтування кормозбиральних машин / Морозов В.І. // Вісник ХНАУ, № 10. – Харків, 2004. – С. 346-351.
7. Морозов В.І. Стан кормової бази та її вплив на розвиток тваринництва / Морозов В.І. // Проблеми економіки агропромислового комплексу і формування його кадрового потенціалу. – Том 2. – К. 2000. – С. 579-583.
8. Статівка Н.В. Ціновий механізм в системі підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва / Статівка Н.В. // Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання. За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Е. Мазнева. Київ, 2001. – С. 262-263.

Аннотація

Экономический анализ животноводческой отрасли и перспективы её развития

Морозов В.И.

В статье сделанный анализ состояния животноводческой отрасли в Украине и Харьковской области, в частности наличия крупного рогатого скота, его продуктивности и пути улучшения отрасли.

Abstract

Economic analysis of stock-raising industry and prospect of its development Morozov V.

In the article the done analysis of the state of stock-raising industry in Ukraine and Kharkov area, in particular presences of cattle, his productivity and way of improvement of industry.